

УДК 330.322:330.35

ДО ПИТАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ В РУСЛІ ВИРІШЕННЯ ЗАВДАНЬ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

*Мартинів В.Л. к.т.н. доцент, Іщенко Я. І. студентка гр. Ф-05-1**Кременчуцький державний політехнічний університет**імені Михайла Остроградського**39600, м. Кременчук, ул. Першотравнева 20**E-mail: ddd151@yandex.ru*

Опираючись на літературні джерела досліджено напрямки сучасної інвестиційної політики, зроблено пропозиції щодо способів активізації інвестиційної діяльності, підвищення привабливості інвестиційного клімату, удосконалення механізму регулювання розвитку інвестиційної сфери перехідної економіки України.

Ключові слова: інвестиційна політика, держава, стабільне розвиток, інновація, інвестиційні ресурси України.

In this article leaning on the literary springs directions of modern investment policy are explored, suggestions in relation to ways of activation of investment activity, rise of attractiveness of investment climate, perfection of mechanism of adjustment of development of investment sphere of transitional economy of Ukraine, are done.

Keywords: investment policy, state, stable development, innovation, investment resources of Ukraine.

Вступ. Для досягнення економічного зростання в Україні необхідні значні обсяги інвестиційних ресурсів. Тому питання інвестиційної політики держави є актуальним на сучасному етапі розвитку економіки. Проблема вирішення інвестиційних проблем української економіки останнім часом присвячується досить багато наукових праць. У ході дослідження проблем інвестиційного та інноваційного забезпечення української економіки вагомих наукових результатів досягли провідні вчені – В. Александрова, Ю. Бажал, Л. Безчасний, В. Геєць, М. Герасимчук, О. Задорожна, Б. Кваснюк, О. Лапко та інші. Проте недостатньо розробленими залишаються окремі питання активізації інвестиційної та інноваційної діяльності.

Мета роботи. Дослідити напрями сучасної інвестиційної політики, а також зробити пропозиції щодо активізації інвестиційної діяльності, підвищення привабливості інвестиційного клімату, удосконалення механізму регулювання розвитку інвестиційної сфери перехідної економіки України.

Матеріал і результати дослідження. Аналіз наукових досліджень свідчить, що основною метою інвестиційної політики є забезпечення сталого соціально-економічного розвитку країни на основі якісного оновлення основних фондів [1-3]. Досягнення такої мети потребує не лише нарощування інвестиційних ресурсів, а й підвищення економічної й соціальної ефективності їх використання. Кожна “порція” інвестицій у поєднанні з інноваціями має давати ефект – збільшувати кількість робочих місць і обсяг продукції, знижувати вартість одиниці продукції й поліпшувати її якість, підвищувати рентабельність виробництва, поліпшувати умови праці та

збільшувати її продуктивність [2]. Для України це особливо актуально, оскільки повноцінна інтеграція нашої економіки у світову систему господарювання можлива лише за умов випереджального розвитку, що базується на широкому використанні інновацій [2, 4].

Але інвестиційні ресурси України виснажені та не забезпечують ефективного розширеного відтворення. Зношеність основних фондів у деяких галузях сягає 50%, підприємства використовують вкрай застарілу матеріально-технічну базу, більшість обігових коштів спрямовується не на оновлення устаткування, а на його ремонт [1]. Упродовж останніх п’яти років (1999-2004) валові капітальні вкладення зросли більш ніж удвічі – з 14 млрд грн 2000 року до 37 млрд грн 2004-го, що забезпечило позитивну динаміку розширеного відтворення основних фондів і зростання валового внутрішнього продукту [2].

Водночас світовий досвід підтверджує, що інвестиційна сфера, особливо у країні з перехідною економікою, неспроможна одужати за рахунок саморегулювальних механізмів. Потрібне впровадження відповідних адекватних державних програм, спрямованих на поліпшення інвестиційного клімату і підвищення ефективності інвестування [1, 2].

Аналіз літературних джерел [1-4] свідчить про те, що, одним з джерел інвестицій є прибуток підприємств. При зростанні виробництва і підвищенні його рентабельності роль прибутку як інвестиційного джерела зростатиме. За рахунок подолання масової збитковості підприємств можна подвоїти обсяг прибутку і, як наслідок, віднайти кошти на фінансування інвестиційних проектів.

Наукові дослідження [5] говорять, що низька прибутковість та збитковість українських підприємств викликані не лише низькою ефективністю господарювання, а ще й бажанням уникнути оподаткування. Податковий тягар розподіляється між різними галузями вкрай нерівномірно, що викликає справедливе обурення серед підприємців. Механізм надання податкових пільг залишається непрозорим і не забезпечує підтримки економічно здорових підприємств. Сумлінні платники податків опинилися сьогодні у непривабливому економічному становищі. Податки в нашій країні виконують переважно фіскальну функцію і майже не виконують стимулюючої.

Питання сучасного економічного розвитку регіонів нерозривно пов'язане з підвищенням їхньої інвестиційної привабливості як для залучення іноземних інвестицій, так і для міжрегіонального перерозподілу інвестиційних ресурсів. У період становлення ринкової економічної системи дослідження інвестиційної привабливості регіонів та відповідне їх ранжування стали надзвичайно поширеними як у науковій літературі, так і у практиці регіонального управління, водночас лишаються невирішеними питання політики сприяння інвестиційним процесам на місцевому та регіональному рівнях.

Аналіз робіт показує [3-7], що однією з передумов стабільного економічного розвитку регіонів є формування та підтримка їхнього сприятливого інвестиційного іміджу щодо потенційних інвесторів. Сьогоднішня нестача внутрішніх інвестиційних ресурсів зумовлена: по-перше, тривалим періодом спаду вітчизняного виробництва, а відтак – недостатністю ресурсів підприємств для оновлення та модернізації основних фондів; по-друге, обмеженістю заощаджень домогосподарств для здійснення інвестицій; по-третє, недостатньою капіталізацією української банківської системи, що обмежує можливості здійснення масштабних інвестиційних проектів; по-четверте, недостатньою розвиненістю вітчизняного фондового ринку. А з іншого боку, участь іноземного капіталу у процесах економічного реформування в Україні була незначною порівняно зі східноєвропейськими країнами. На 01.01.2005 загальний обсяг прямих іноземних інвестицій в економіку України становив 8,4 млрд дол. США, тоді як реальна потреба, за оцінками фахівців, становить 40 млрд дол. США [3]. Водночас, за деякими даними, обсяг заощаджень населення в комерційних банках становить 18 млрд дол. США [4]. Можна припустити, що активність державної політики із залучення внутрішніх інвестицій і легалізації тіньового капіталу повинна бути значно результативнішою.

Наукові дослідження [3-6] говорять про те, що за оцінками внутрішніх й іноземних економічних суб'єктів, інвестиційний клімат в Україні залишається несприятливим. У залученні інвестицій у регіони України важливу роль має відігравати політика сприяння на регіональному рівні, що є виявом політичної волі та здійсненням реальних заходів представниками місцевих органів влади щодо підтримки

інтересів інвестора, місцевих переваг в інфраструктурному забезпеченні інвестиційних процесів – фінансовому, технологічному, інформаційному.

Необхідною умовою поліпшення інвестиційної та економічної ситуації в Україні є подальша децентралізація державного управління, що сприятиме підвищенню демократичного потенціалу суспільства й управлінської компетенції регіональних і місцевих органів влади. Сучасна практика формування інвестиційних програм регіонального рівня недосконала. Здебільшого обласні інвестиційні програми є звичайним зведенням районних проектів з недосконалим економічним обґрунтуванням [5].

Відповідно до [4], з метою стимулювання економічного розвитку територій і прискорення у них інвестиційних процесів на регіональному і місцевому владних рівнях має здійснюватись цілеспрямована стратегія формування іміджу регіону як привабливого об'єкту вкладання інвестицій, зокрема: формування бази даних для потреб широкого кола інвесторів щодо економічного і правового середовища, інвестиційного потенціалу та конкурентних переваг території; запровадження і постійна підтримка дії ефективних каналів поширення інформації щодо потреб та можливостей території, у тому числі рекламного характеру; активна участь і посередництво в налагодженні ділових контактів між представниками місцевих бізнесових кіл та потенційними інвесторами; адміністративний та консультативний супровід інвестиційних проектів.

Відповідно до наукових досліджень [6, 7], жодним чином без применшування важливості зовнішніх (іноземних) інвестицій, необхідно приділити увагу внутрішнім (національним) капіталовкладенням, особливо на рівні регіонів та окремих територій. На сьогодні актуальною лишається проблема пошуку внутрішніх джерел інвестування й активізація інвестиційної діяльності у великих містах та регіонах. Сьогодні ринок потребує пошуку внутрішніх джерел інвестування, нових методів залучення інвестицій, зміни регіональної інвестиційної політики. Це може бути участь регіональних органів державної влади у спільному фінансуванні проектів, надання кредитів за зниженими обліковими ставками, фінансування проектів за рахунок випуску цінних паперів.

За сучасних умов обмеженість інвестиційних ресурсів стримує процес формування ринкової економіки в Україні. Результативність інвестування залежить від заходів щодо поліпшення інвестиційного клімату.

Інвестиційний клімат – це, передусім, ясність і прозорість середовища, в якому інвестор приймає рішення про інвестиції й зважає на ризик. У цьому сенсі дуже важливим є оприлюднення мети розвитку країни, послідовність політичного курсу, адекватність податкової політики й чинного законодавства задекларованим цілям [8].

До чинників, що забезпечують подолання або зниження ризиків для інвесторів в Україні, належать: рівень розвитку продуктивних сил і стан рин-

ку інвестицій; правове поле держави; політична воля всіх гілок влади; стан фінансово-кредитної системи; інвестиційна активність населення; статус іноземного інвестора [9].

Одним з найважливіших чинників, що впливають на поліпшення інвестиційного клімату, є рівень розвитку продуктивних сил держави. Оскільки головні джерела інвестицій формуються у виробництві, то, природно, велике значення має приріст валового внутрішнього продукту й національного доходу, що спрямовується для накопичення капіталу [10].

У сучасних умовах ринок цінних паперів також не сприяє розвитку інвестиційних процесів в економіці, оскільки він формується й визначається процесами приватизації. Після закінчення сертифікатної приватизації був покладений край можливості практично задарма скуповувати акції українських підприємств.

Однак ринок акцій залишається нерозвиненим через те, що акції неліквідні; інвесторів не гарантовані права власності на акції; слабка система контролю за учасниками ринку; недоступність отримання оперативної та об'єктивної інформації про ринок; порушення прав акціонерів.

З економічної точки зору Україна є привабливою для інвестування, однак існують певні чинники, що стримують зростання кредитного рейтингу країни. По-перше, це політичний ризик, бо український уряд працює неефективно. По-друге, це незадовільний хід реформ як загального плану – прийняття податкового й земельного кодексів, так і реформ у конкретних галузях економіки (енергетиці, транспорті, металургії тощо). Міжнародні аналітики підкреслюють позитивні тенденції щодо обсягів українського експорту, хоча тут є негативні моменти. З одного боку, Україна має позитивну структуру платіжного балансу, а з другого – недиверсифікований експорт, де кілька статей становлять увесь його обсяг [6,7].

Висновки. Аналіз наукових досліджень показав, що головними проблемами в інвестиційній сфері є великий дефіцит власних джерел інвестиційних ресурсів у підприємств, передусім прибутку; відсутність механізму довгострокового кредитування підприємств; відсутність пріоритетів у здійсненні державної політики.

Пропонуються наступні напрями реформування державної інвестиційної політики, що повинні охоплювати такі аспекти:

1. Головними джерелами інвестування повинні стати кошти підприємств і організацій у вигляді прибутку та амортизаційних відрахувань.

2. Бюджетні інвестиційні ресурси повинні надходити в ті галузі, які є мало привабливими для приватного інвестора, але необхідні для забезпечення життєспроможності економіки, соціально-економічного розвитку регіонів і держави в цілому.

3. Розширити цільове банківське кредитування галузей і виробництв, визначених як пріоритетні. Банківський сектор повинен перейти на довгостро-

кове кредитування. Якщо банк фінансує середньострокові й довгострокові інвестиційні проекти, то з його боку необхідно передбачати аналіз і контроль за поточною діяльністю підприємства-позичальника.

4. Фондовий ринок повинен отримати подальший розвиток. Має стати розгалуженішою його інфраструктура, досконалішою – правова база. Нині в Україні чинні шість законів, які безпосередньо стосуються ринку цінних паперів. Із них два базових – “Про цінні папери та фондову біржу” і “Про господарські товариства”, які були прийняті ще 1991 року. У цих законах є застарілі положення, що гальмують розвиток ринку. Формування законодавчої бази фінансових ринків має відбуватися через прийняття кодексу корпоративного управління і нових законів “Про акціонерні товариства”, “Про цінні папери та фондову біржу”, “Про ломбарди” тощо.

5. Кошти населення можуть стати важливою складовою інвестиційних ресурсів за умов підвищення рівня реальних доходів, стимулювання заощаджень та акумуляції тимчасово вільних грошових ресурсів населення на потреби інвестування, відновлення довіри до вітчизняних кредитно-фінансових установ .

ЛІТЕРАТУРА

1. Захарін С. В. Інвестиційне забезпечення економічного розвитку // Фінанси України. – 2004.-№10 – С.72-73.
2. Захарін С. В. Інвестиційне забезпечення економічного розвитку // Фінанси України. – 2004.-№10 – С.73-74.
3. Петкова Л. О. Інвестиційна привабливість регіонів // Фінанси України. – 2005. - №9 – С.40-46.
4. Кифяк В. Ф. Внутрішні інвестиції – основи економічного розвитку регіонів // Фінанси України. – 2005. - №8 – С. 32 - 36.
5. Марцин В. С. Роль заощаджень у трансформації економіки // Фінанси України. – 2002. – №4. - С. 85 - 93.
6. Пересада А. А., Зубленко В. В. Реалізація інвестиційних процесів в Україні // Фінанси України, 2004. - №3. – С. 106 – 110.
7. Федосов В., Опарін В., Львовчкін С. Фінансова реструктуризація в Україні: проблеми і напрями: Монографія / За наук. ред. В. Федосова. – К.: КНЕУ, 2002. – 387 с.
8. Василик О.Д. Теорія фінансів.-К.:НІОС, 2001. - 240 с.
9. Василик О.Д. Фінанси в економічній системі держави // Фінанси України, 2000. - №1. - С. 3 - 10.
10. Мочерний С.В., Ларіна Я.С., Плахотнюк О.Я. Сутність фінансів у контексті економічних відносин // Фінанси України, 2005. - №3. - С. 16 - 20.

Стаття надійшла 07.12.2007

Рекомендовано до друку к.е.н., доц.
Маслак О.І.